

nederlandse wetenschappelijke vereniging
voor seksuologie

Visitatierapport NVVS 2021

Opleiding Seksuologie NVVS

Opleiding	Seksuologie
RINO	RINO Amsterdam
Locatie	Amsterdam
Code	AS
Contactpersoon	Cobi Reisman
Hoofddocenten	Dr. Y. (Cobi) Reisman, Uroloog, Seksuoloog-NVVS, FECSM, ECPS
	Drs. H. (Hester) Pastoor Seksuoloog-NVVS, ECPS, psychotherapeut BIG, systeemtherapeut NVRG
Van	Visitatiecommissie NVVS 2021
Onderwerp	Visitatierapport
Versie	Finale versie
Bestandstitel	NVVS-visitatierapport 2021 Opleiding Seksuologie Amsterdam
Auteur	Mathieu Heemelaar, ambtelijk secretaris Visitatiecommissie
Datum versie	18-07-21

1.	Inleiding	4
1.1	Visitatie 2021	4
1.2	Normen visitatie	4
1.3	Aanbevelingen en afspraken visitatie 2016	4
1.4	Samenstelling Visitatiecommissie	4
1.5	Werkwijze	4
1.6	Visitatiegesprek.....	5
1.7	Verslaglegging.....	5
1.8	Rapport Van Lunsen & Steinmann (2020).....	6
2.	Beschrijving en bevindingen	7
2.1	De opleiding Seksuoloog NVVS	7
2.2	Inhoudelijke en onderwijskundige uitgangspunten, didactiek en lespraktijk	7
2.2.1	Multidisciplinaire aanpak	8
2.2.2	Veilig leerklimaat	9
2.2.3	Training attitude en vaardigheden.....	9
2.2.4	Competentiemodel	9
2.2.5	Seksuele diversiteit en genderdiversiteit	10
2.2.6	Doelstellingen	10
2.3	Organisatorische uitgangspunten	11
2.3.1	Organisatorische criteria.....	11
2.3.2	Docenten	11
2.3.3	Hoofddocenten bij les gastdocent	11
2.3.4	ELO.....	11
2.4	Toetsing	12
2.5	Onderwijsevaluatie	12
2.6	Corona	12
3.	Overwegingen, conclusies en aanbevelingen	14
3.1	Evaluatie aanbevelingen visitatie 2016.....	14
a)	Portfolio	14
b)	ELO.....	14
c)	Nog meer werken met acteurs	14
d)	Zorg om stageplekken en registratieproblemen.....	14
3.2	Sterke kanten opleiding	14
a)	De multidisciplinaire vormgeving van de opleiding	14
b)	Dubbeldocentschap	14
c)	Kwaliteitssysteem	15
d)	De opleiding is toepassingsgericht.....	15
e)	Onderwijsmateriaal.....	15

3.3 Aanbevelingen visitatie 2021	15
a) Vaardigheidstraining.....	15
b) Attitudevorming.....	16
c) Competentiegericht leren.....	16
d) LHBTIQA+ inclusieve opleiding.....	16
e) Integratie praktijk en theorie	16
3.4 Conclusie.....	16
Bronnen	17
Bijlage 1: planning.....	17
Bijlage 2: reactie opleiding op conceptrapport.....	18

1. Inleiding

Dit hoofdstuk biedt een algemene inleiding over procedure en proces van de visitatie 2021.

1.1 Visitatie 2021

Iedere vijf jaar visiteert de NVVS de seksuologie-opleidingen. In 2016 werd de opleiding voor het laatst gevisiteerd. De basis voor de visitatie is gelegen in het Reglement visitatie van de NVVS. Onder visitatie van een opleiding seksuologie wordt verstaan: “een onderzoek naar de manier waarop en de omstandigheden waaronder de opleiding wordt uitgevoerd, op grond van vooraf vastgestelde normen”. “Doel van de visitatie is het beoordelen en bevorderen van de kwaliteit van het onderwijs, zowel inhoudelijk als onderwijskundig, als organisatorisch.”¹

1.2 Normen visitatie

- a. De inhoudelijke normen zijn in het reglement van de Kamer Onderwijs van de NVVS vastgelegd: de CESSO-competenties.
- b. De onderwijskundige en organisatorische criteria zijn nog *niet* vastgesteld door de NVVS. Dientengevolge is de opleiding in het voorbereidend schriftelijk traject van de visitatie gevraagd zelf te beschrijven wat de onderwijskundige en organisatorische criteria zijn voor de opleiding en worden zij daarop beoordeeld door de Visitatiecommissie.
- c. Tot slot beoordeelt de Visitatiecommissie in hoeverre de aanbevelingen en afspraken van de visitatie 2016 zijn uitgevoerd.

1.3 Aanbevelingen en afspraken visitatie 2016

De volgende aspecten destilleren wij uit het rapport Grande Finale (Spigt, Demmenie en Sleebe 2016). Cobi Reisman en Hester Pastoor leverden toen schriftelijk commentaar op de rapportage. Over de volgende conclusies waren Visitatiecommissie 2016 en opleiding het eens.

- a. Portfolio kan beter gebruikt worden.
- b. ELO kan beter gebruikt worden (videotoetsing, structurele voorbereiding lessen door cursisten).
- c. Nog meer werken met acteurs
- d. Zorg om stageplekken en registratieproblemen wordt gedeeld maar dit is een taak voor de NVVS (hierover gaat rapport Van Lunsen/Steinmann 2020).

1.4 Samenstelling Visitatiecommissie

Voorzitter: Dr. Reinilde Melles, Klinisch Psycholoog BIG-Seksuoloog NVVS bij MUMC, Maastricht, supervisor NVVS, VGcT en FgzPt.

Lid: Drs. Marieke Reijmers, Gezondheidswetenschapper – Seksuoloog NVVS/Supervisor NVVS/ Master – psycholoog SKJ.

Bestuurders van RINO-Amsterdam en RINO-Utrecht zijn akkoord gegaan met de samenstelling van de commissie.

Ambtelijk secretaris: Mathieu Heemelaar, hogeschooldocent Haagse Hogeschool, auteur hbo-studieboeken over seksualiteit, hulpverlening en onderwijs, lid NVVS.

1.5 Werkwijze

De ambtelijk secretaris ondersteunt het gehele proces en de procedure. Hij treedt daarbij op als onpartijdig procesbegeleider. Hij verzorgt de correspondentie, schrijft de conceptrapportages, verwerkt opmerkingen van opleidingen en leden van de Visitatiecommissie en organiseert de

¹ Reglement visitatie NVVS art. 2. Hierin wordt de Kamer Onderwijs belast met het vaststellen van de normen. Art. 1. Van het Reglement Kamer Onderwijs luidt: “1.1. Kwaliteitsborging voor opleidingen en (na)scholingsactiviteiten binnen de NVVS door middel van het opstellen van de eindtermen voor en het formuleren van inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische criteria waaraan de opleidingen en nascholingscursussen tot geregistreerd Seksuoloog NVVS, de Aantekening seksuologie NVVS en Consulent seksuele gezondheid NVVS moeten voldoen.”

verschillende onderdelen van de visitatieprocedure.

Na overeenstemming met de RINO-bestuurder is een planning voor de visitatie uitgewerkt door de ambtelijk secretaris (zie [Bijlage 1](#)). Bij de gehele procedure zijn de termijnen in het Reglement visitatie voor de verschillende stappen gerespecteerd. De reglementaire minimale termijnen tussen aankondigen visitatie bij opleiding en inleveren documentatie op basis van vragenlijsten waren kort. Waar gevraagd werd op verzoek soepel omgegaan met verschuiven inlevertermijnen. Het tijdspad van de procedure is voor het verschijnen van deze versie van het rapport geëvalueerd met een hoofddocent. Geconcludeerd werd dat het hoge tempo van het proces en de korte termijnen niet hebben geleid tot kwaliteitsverlies van het visitatieproces. Wel wordt aanbevolen om bij de volgende visitatie meer tijd te nemen voor de gesprekken en voor het hele proces. De Visitatiecommissie neemt dit over in haar algemene aanbevelingen.

De ambtelijk secretaris heeft maart 2021 contact opgenomen met de hoofddocent / contactpersoon van de opleiding. De datum van het visitatiegesprek is in overleg vastgesteld en een schriftelijke vragenlijst is voorgelegd aan de opleiding. Hierop heeft de opleiding uitgebreid schriftelijke informatie aangeleverd. Dit leidde tot enkele vragen om aanvullende informatie, die vervolgens ook weer schriftelijk zijn beantwoord. De opleiding heeft daarnaast een zelfevaluatie rapport c.q. verbeterplan aangeleverd.

De Visitatiecommissie onderschrijft het vertrouwelijke karakter van de toegezonden informatie en heeft toegezegd dit discreet te hanteren. De Visitatiecommissie is ook reglementair verplicht² tot geheimhouding over zaken die niet in het rapport komen.

De Visitatiecommissie is zeer content met de tijdige, uitgebreide, complete aanlevering van schriftelijke informatie door de opleiding. Deze informatie bood een mooie basis voor het visitatiegesprek.

1.6 Visitatiegesprek

Op 7 juni hebben visitatiegesprekken plaatsgevonden met 3 panels.

Panel A: 2 hoofddocenten en het afdelingshoofd

Panel B: 7 (oud-)cursisten en 1 trainingsacteur

Panel C: 1 gastdocent, 1 trainingsacteur en 2 hoofddocenten

De visitatiedag is afgesloten met een eerste indruk door de voorzitter van de Visitatiecommissie waarin zij de bevindingen van de commissie samenvatte.

De Visitatiecommissie spreekt waardering uit voor de informatieve, prettige gesprekken met alle betrokkenen. De gesprekken completeerden het beeld dat de commissie had na de schriftelijke informatierondes en legden een stevige basis voor het advies van de commissie.

De visitatiegesprekken zijn via een beveiligd Zoom- account gevoerd. De deelnemers zijn vooraf gevraagd door de opleiding akkoord te gaan met opname van het gesprek i.v.m. de rapportage. De opname is vertrouwelijk opgeslagen op de computer van de ambtelijk secretaris en *niet* in de *Cloud*. Alleen hoofddocenten en opleidingsmanager kunnen desgevraagd passages bekijken bij vragen over de rapportage. De opnames worden direct na aanbieding van het visitatierapport vernietigd. Het bestuur ziet geen risico's op het schenden van de privacy, of het voldoen aan de AVG.

1.7 Verslaglegging

De Visitatiecommissie heeft het conceptrapport voorgelegd aan de hoofddocenten. Feitelijke onjuistheden zijn daarna gecorrigeerd. Vervolgens hebben respectievelijk de Kamer Onderwijs en het

² Visitatiereglement: 4.3.3. De leden van de Visitatiecommissie, zijn buiten de rapportage, geheimhouding verplicht ten aanzien van feiten die hen tijdens de visitatie ter kennis komen.

Bestuur NVVS feedback gegeven die is verwerkt. De Visitatiecommissie heeft het finale verslag vastgesteld op 18-07-21.

In het najaar wordt een bijeenkomst belegd met alle seksuologie-opleidingen. Hierin praat de Visitatiecommissie graag op grond van haar bevindingen door met de opleidingen over het seksuologieonderwijs. Over deze opzet van deze bijeenkomst wordt overleg gevoerd met de Kamer Onderwijs van de NVVS.

De brieven van de Visitatiecommissie aan de opleiding, de planningsdocumenten en andere procedurele stukken worden gearhiveerd door de NVVS. Alle door de opleiding aangeleverde documentatie wordt *niet* gearhiveerd door de Visitatiecommissie.

1.8 Rapport Van Lunsen & Steinmann (2020)

Tijdens het visitatietraject maar na het visitatiegesprek bij de Opleiding Seksuologie Amsterdam zijn er belangrijke ontwikkelingen geweest rondom het rapport Van Lunsen & Steinmann over de toekomst van de opleidingen tot seksuoloog NVVS. Op 21-06-21 is het volgende bericht verzonden per mail door de NVVS:

Op de NVVS Algemene Ledenvergadering van 27 maart 2021 is kort het rapport De Opleiding tot Seksuoloog NVVS, in opdracht van het bestuur opgesteld door Rik van Lunsen en Renée Steinmann, besproken.

Inmiddels is het rapport besproken door alle opleiders van de opleiding tot seksuoloog NVVS, vertegenwoordigers van de Kamer Onderwijs en vertegenwoordigers van de Stichting NRVS. Ook was Rik van Lunsen aanwezig om eventuele vragen te beantwoorden.

Alle deelnemers aan het overleg hebben aangegeven achter de uitgangspunten en aanbevelingen van het rapport te staan. Zij willen aan de slag met het uitwerken en later implementeren van de aanbevelingen. (cursivering MH)

De kern van het rapport en de aanbevelingen is: De seksuoloog NVVS is een 'seksuologisch specialist' volgens de competenties van het [CESSO-rapport](#).

Om professionals nog beter tot deze specialisten op te leiden en de kwaliteit van de opleiding en het registratietraject te bevorderen en bewaken is het nodig de opleiding tot seksuoloog NVVS aan te passen. Integratie van de opleiding, werkervaring, supervisie en beoordeling is hierin belangrijk. Ook zal de nadruk komen te liggen op het verkrijgen van competenties in plaats van het behalen van werkuren.

Bij de visitatie van de beide opleidingen voor seksuoloog zijn de opleidingen nadrukkelijk *niet* beoordeeld naar de maatstaven van het rapport Van Lunsen & Steinmann.

De aanbevelingen en conclusies uit het rapport Van Lunsen/Steinmann zijn op 21-06-21 qua status veranderd door het vaststellen van het feit dat de opleidingen achter de aanbevelingen en uitgangspunten staan. De Visitatiecommissie heeft haar adviezen en aanbevelingen daarom in lijn gebracht met de aanbevelingen van het rapport Van Lunsen/Steinmann. Dit is verwerkt in onderhavig rapport.

2. Beschrijving en bevindingen

In dit hoofdstuk beschrijft de Visitatiecommissie de feiten over de opleiding (data, docenten, curriculum, visie e.d.). Tevens staan hier de bevindingen van de VC in hoofdlijnen op basis van de schriftelijke uitwisseling en de gesprekken.

2.1 De opleiding Seksuoloog NVVS

De opleiding seksuoloog NVVS is een multidisciplinaire Post-BIG opleiding van twee jaar waarmee het theoretische deel van de opleiding tot Seksuoloog NVVS behaald kan worden. Aan de opleiding kunnen BIG-geregistreerde psychotherapeuten, psychiaters, artsen, klinisch psychologen, orthopedagogen Generalist en GZ-psychologen deelnemen. Docentencorps en cursusgroep worden multidisciplinair samengesteld, opdat ook binnen de opleiding gebruik gemaakt wordt van de expertise van verschillende basisdisciplines en 'multidisciplinair samenwerken' als model ook al binnen de opleiding geëffectueerd wordt.

De opleiding duurt twee jaar. 42 Bijeenkomsten van 3 uur, 6 bijeenkomsten van 6 uur, totaal 162 uur lestijd.

De opleiding kent al een aantal jaren een stabiel aantal inschrijvingen. Bij het laatste cohort (20-22) is het aantal inschrijvingen verdubbeld naar 2 groepen. Bij cohort 14-16 is een van de cursisten overleden tijdens de opleiding en een cursist moest om persoonlijke redenen stoppen met de opleiding. Alle overige jaren kennen een rendement van 100%. Voor de opleiding bestaat sinds jaar en dag grote belangstelling.

2.2 Inhoudelijke en onderwijskundige uitgangspunten, didactiek en lespraktijk

De opleiding wordt door de Visitatiecommissie beoordeeld aan de hand van de onderwijskundige criteria zoals deze door de opleiding geformuleerd zijn. De opleiding streeft naar het volgende eindproduct.

- Een multidisciplinair denkend seksuoloog die denkt en handelt in bio-psycho-sociaal perspectieven, zijn eigen grenzen kent en open staat voor opbouwende kritiek.
- De opleiding is gericht op de kennis en vaardigheden en attitude.
- Verder praktische ervaring en attitude wordt gerealiseerd tijdens het vervolg traject tot aan de registratie (inclusief supervisie tot aan de registratie).
- Artsen zullen ook psychologisch moeten kunnen denken en enkele eenvoudige psychologische interventies kunnen doen. De psychologen en orthopedagogen generalist zullen bekend moeten zijn met relevante medische factoren en moeten kunnen signaleren dat medisch onderzoek of interventies van belang zijn.
- De competenties zoals die genoemd zijn in het CESSO rapport voor het afronden van de opleiding van het cursorisch deel van de opleiding.

In de schriftelijke uitwisseling was enige verwarring over het gebruik en het verschil in betekenis van de begrippen vaardigheden, professionele vaardigheden, gedrag en houding. In het draaiboek worden de begrippen: kennis, vaardigheden, attituden en professioneel gedrag helder beschreven en uit elkaar gehouden.

Uit rapport Van Lunsen en Steinmann (2020) *“Het is dan ook de vraag of er in de seksuologie opleiding systemisch genoeg gedacht wordt en of cursisten voldoende gestimuleerd worden om niet te veel vast te houden aan hun eigen (vaak lineair gerichte) achtergrond (o.a. medische specialisatie)”*.

De Visitatiecommissie legde op basis van bovengenoemd rapport/citaat de volgende vragen voor:

- Hoe werken jullie hier aan?
- Hoe is jullie visie t.a.v. specialistische kennis en multidisciplinaire kennis en samenwerking? Te denken valt aan begrenzing van eigen grenzen/ specialisatie/bevoegdheden vanuit de BIG registraties?

De Visitatiecommissie onderschrijft de opmerking van de hoofddocent dat de discussie over het rapport natuurlijk nog gevoerd moet worden binnen de NVVS.

De hoofddocenten noemen zich bewust hoofddocent en niet hoofdopleider. Zij hebben niet de gereedschappen om hoofdopleiders te zijn: dat kan alleen gerealiseerd worden in de driepoot opleiding – praktijk – supervisie. Wel kunnen de hoofddocenten kennis overbrengen, algemeen overzicht toetsen, waarbij het biopsychosociale model de basis vormt.

Een cursist beschreef het registratietraject bij de NVVS als een koude douche. Dit gevoel van niet welkom zijn binnen de vereniging werd herkend/gedeeld. Geadviseerd wordt mensen al in het tweede jaar van de opleiding te laten starten met supervisie, waardoor mogelijk eerder duidelijkheid ontstaat m.b.t. de registratie(eisen). Dit wordt tevens aanbevolen in het rapport Van Lunsen/Steinmann (2020). De hoofddocenten vinden het gewenst dat er goede informatie wordt gegeven over het registratie traject. Zij geven al bij de informatiebijeenkomst bij de start van de opleiding en regelmatig gedurende de opleiding informatie over het traject en het belang van relevante werkuren en supervisie hierbij.

2.2.1 Multidisciplinaire aanpak

De onderwijskundige opzet van het programma is probleem-georiënteerd. Dit wil zeggen dat de kern van (bijna) elke bijeenkomst wordt gevormd door een probleemstelling vanuit een bio-psycho-sociaal kader. De casuïstiek in de verschillende modules weerspiegelt diversiteit in gender, levensfase, seksuele voorkeur, relationele context en cultuur.

Vanuit de probleemstelling worden cursisten uitgenodigd om met elkaar via zelfstudie, kennisverwerving en vaardigheidstraining te komen tot een geïntegreerde (bio-psycho-sociale) probleemverheldering, diagnostiek, beleidsformulering en -uitvoering

Door de samenstelling van de groep leert men van elkaar en leert men ook te overleggen met andere disciplines en elkaars taal te spreken. In de les krijgen de medische cursisten de psychologische opdrachten en andersom. In de voorgeschreven literatuur zitten beide elementen. Ook de subgroep samenstelling is multidisciplinair.

De opleiding verwacht niet van psychologen-cursisten om alle medische ins en outs te kennen, maar cursisten van beide achtergronden moeten wel de basisbegrippen kennen om met elkaar te communiceren.

Wat betreft systemisch werken wordt benadrukt dat de opleiding geen systeemopleiding is. Er wordt echter wel geoefend met systemisch werken, de rollenspelen worden altijd geoefend met 2 acteurs, als cliëntenkoppel. Daarbij wordt verwezen door de hoofddocenten naar de mogelijkheid om een erkende (systeem)therapie opleiding te doen.

2.2.2 Veilig leerklimaat

De opleiding is trots op de veilige omgeving: cursisten durven vragen te stellen en elkaar aan te spreken. Er is continu communicatie tussen disciplines.

Inhoudelijk worden psychologische denkkaders en interventies aangeleverd en wordt veel informatie gegeven over medische factoren.

Er wordt deels geleerd door theoretische kennis op te doen (tijdens en/of ter voorbereiding van de les). In de les wordt hierover gediscussieerd en wordt aan de hand van voorbeelden zoals casuïstiek of oefenen in rollenspel, de kennis toegepast. In rollenspellen coachen psycholoog-cursisten de arts-cursisten en vice versa. Er vindt een kruisbestuiving plaats.

Deze uitgangspunten worden ook toegepast in referaten en therapieverslagen. De Visitatiecommissie kreeg middels een gast-account op de ELO helder inzicht in de onderwerpskeuze van de referaten.

2.2.3 Training attitude en vaardigheden

De opleiding heeft veel aandacht voor communicatieve vaardigheden, het praten over theorie en over casuïstiek, het uitwisselen van expertise en kennis. Daarin ziet de Visitatiecommissie veel praktijkgericht onderwijs.

De persoonlijke leerdoelen van de cursisten worden gedurende de opleiding aangescherpt op basis van reflectie en persoonlijke feedback van de hoofddocenten. Dit is een niet-openbaar deel van de ELO. Vandaar dat de commissie dit niet heeft kunnen bekijken. De cursisten gaven het beeld dat de vaardigheidstraining uitgebreid kan worden.

Hierin ziet de Visitatiecommissie ruimte voor verbetering:

- cursisten uitnodigen om te oefenen, ook met de rol van patiënt/partner;
- cursisten van te voren leerdoelen laten formuleren waarop gereflecteerd wordt;
- cursisten reflectieverslagen laten schrijven waarin leerdoelen worden bijgesteld;
- cursisten onderling video's laten bespreken van eigen werk, waarbij fragmenten in de groep kunnen worden besproken/ geoefend.

2.2.4 Competentiemodel

De opleiding streeft heel veel competenties en doelen na.

De Visitatiecommissie vroeg naar de ervaringen met dit model.

Op basis van evaluatie kan het programma of de invulling met docenten aangepast worden. De opleiding realiseert zich dat niet alle competenties door alle cursisten in gelijke mate behaald zullen worden. Het voldoen aan de competenties moet geen keurmerk worden dat leidt tot een eenheidsworst. Het wordt als wenselijk gezien dat cursisten zich onderscheiden in expertise, affiniteit en talent.

Positief acht de Visitatiecommissie de structuur van de lesavond zodat er ruimte is voor cursisten onderwerpen in te brengen, deels via referaten. Bij de keuze van de onderwerpen worden artsen gestuurd om een psychologisch onderwerp te kiezen en vice versa. Zo leren psychologen denken vanuit een medisch referentiekader, hetgeen weer tot verfrissend inzicht leidt bij de artsen. Vice versa leren artsen van psychologen bepaalde gesprekstechnieken.

De cursisten gaven aan dat er wat hen betreft meer vaardigheden geoefend zouden moeten worden in kleine groepjes, zoals het afnemen van de seksuele anamnese. Hoe praat je in je praktijk over seks? Hoe maak je het bespreekbaar? Hoe hanteer je je eigen gevoelens? Dat is een basiscompetentie die, naar hun mening, onvoldoende in de opleiding naar voren kwam. De cursisten schetsten een beeld dat er vrijwel alleen maar plenair met acteurs is geoefend. Zij vonden dit een grote stap waarbij ze zich soms onveilig voelden. Een suggestie van de Visitatiecommissie is de groep op te splitsen in multidisciplinaire subgroepen om vaardigheden te kunnen oefenen/ trainen d.m.v. rollenspellen. Arts-

en psycholoog-cursisten hebben daar behoefte aan. Hierbij kunnen diverse methodieken die in het vaardigheidsonderwijs zijn ontwikkeld worden ingezet. Dit geldt tevens t.a.v. methodieken m.b.t. attitudetraining/ hanteren van tegenoverdracht e.d..

De opleiding bevestigde in het gesprek dat een deel van de competenties niet kan worden getoetst, dat een deel van de competenties niet aan kan bod komen in het onderwijs. Dit zijn keuzes die gemaakt worden binnen de veelheid van keuzes, de beperking van tijd en de driepoot opleiding – praktijk – supervisie, waarbij deze competenties tijdens werken-onder-supervisie verder plaatsvinden.

2.2.5 Seksuele diversiteit en genderdiversiteit

 In onderwijsquêtes ingevuld door cursisten troffen we opmerkingen over de hetero-lhbt-balans en de balans polyamorie-tweerelatie in de casuïstiek en lessen. In het draaiboek staat daarover: “De casuïstiek in de verschillende modules weerspiegelt diversiteit in gender, levensfase, seksuele voorkeur, relationele context en cultuur.”

In de visitatiegesprekken werd gesproken over de keuzes die hoofddocenten hierin maken. De docenten werken graag zoveel mogelijk met evidence based materiaal en dat is naar hun mening ruimer voorradig m.b.t. heteroseksualiteit. Tevens wees de opleiding er op dat de meerderheid van de cliënten in de seksuele hulpverleningspraktijk heteroseksueel is. Dit standpunt roept de vraag op in hoeverre het motto in het draaiboek gerealiseerd wordt t.a.v. genderdiversiteit en seksuele gerichtheid.

In het leerplan is er in module 6 een bijeenkomst over genderidentiteit en een bijeenkomst over DSD. In module 9 is er een bijeenkomst over identiteit en oriëntatie. Het volgende betreft niet deze lessen door specialisten maar de overige lessen.

De hoofddocenten geven desgevraagd aan dat transgenderpersonen en mensen die een ‘niet standaard’ relatievorm hebben niet zozeer in het docentencorps vertegenwoordigd zijn, maar wel altijd ruim vertegenwoordigd in de cursistengroep. Op die manier is veel informatie uit eerste hand en ervaringsdeskundigheid altijd beschikbaar. Deze wordt ook ingebracht. De Visitatiecommissie adviseert in een cohort waarin geen transgenderstudenten of mensen met een “niet standaard’-relatievorm aanwezig zijn, ervaringsdeskundigen uit te nodigen die een meerwaarde kunnen bieden naast de wetenschappelijke kennis.

De Visitatiecommissie beschouwt de opleiding als een degelijke, maar ook conventionele opleiding. De Visitatiecommissie adviseert alle lessen³ en het lesmateriaal (casuïstiek, rollenspelen e.d.) door te lichten op heteronormativiteit, cisgendernormativiteit en inclusiviteit t.a.v. meervoudige seksuele relaties en bij te stellen tot een LHBTIQA+ inclusieve opleiding. De opleiding herkent zich niet in het begrip ‘conventioneel’, maar neemt het advies ter harte.

2.2.6 Doelstellingen

In de wervingstekst op de website worden in de doelstellingen niet alle technieken en doelgroepen evenredig conform de opleidingsvisie genoemd. De Visitatiecommissie doet hierover een voorstel voor nuancering van de tekst. Het betreft een belangrijke tekst i.v.m. de toelating tot de opleiding. De opleiding heeft aangegeven deze tekst over te nemen.

De opleiding beoogt BIG-geregistreerde psychotherapeuten, psychiaters, artsen, medisch specialisten, klinisch psychologen, GZ-psychologen en orthopedagogen generalist, die beschikken over relevante werkervaring op het gebied van psychotherapeutische en/of medische interventies op te leiden tot Seksuoloog NVVS. Alleen BIG geregistreerde artsen, psychologen of orthopedagogen generalist kunnen deel nemen aan de opleiding.

³ Dit betreft de lessen die niet gaan over de specialistische onderwerpen genderidentiteit, DSD, seksuele identiteit en oriëntatie.

Ten behoeve van de toelating wordt werkervaring vastgesteld aan de hand van het CV en gesprek. Hierbij wordt gekeken naar klinische werkuren en opleiding. Daarnaast is de attitude van belang en affiniteit met of ervaring in een holistische, bio-psycho-sociale benadering. Expertise in psychotherapeutisch technieken is gerelateerd aan de basisdisciplines van de deelnemers. Voor de toelating wordt met name gekeken naar de attitude en communicatieve vaardigheden.

2.3 Organisatorische uitgangspunten

2.3.1 Organisatorische criteria

De opleiding heeft de organisatorische uitgangspunten niet geëxpliciteerd. Als organisatorisch criterium heeft de Visitatiecommissie gekozen voor de kwaliteit van de samenwerking en communicatie tussen hoofddocenten, docenten, studenten en RINO-medewerkers.

In de gesprekken werd duidelijk dat er veel aandacht is voor optimale communicatie tussen hoofddocenten, docenten, acteurs, RINO-opleidingsmanager, ondersteunend medewerkers en cursisten. De Visitatiecommissie wijst in dit verband op het grote integratieve belang van het dubbeldocentschap in de lessen.

2.3.2 Docenten

Twee hoofddocenten hebben gezamenlijk een aanstelling van 310 uur. Daarnaast zijn er 17 gastdocenten en 2 acteurs.

Docenten worden gewisseld bij zeer kritische of onvoldoende beoordeling door de cursisten. Uit de enquêtes blijkt overigens een genuanceerd beeld bij de cursisten. Soms achten zij een docent zeer kundig, maar komt hij niet optimaal uit de verf in Zoom. Het cohort 20-21 meldt in de Curriculumcommissie:

“Enthousiaste, inspirerende docenten met veel kennis en ervaring, die een veilige leeromgeving creëren; fijn om zo te kunnen leren en oefenen.”

2.3.3 Hoofddocenten bij les gastdocent

Er zijn altijd 2 docenten bij elke les aanwezig: 2 hoofddocenten, of 1 gastdocent & 1 hoofddocent. Dit acht de Visitatiecommissie een sterk punt omdat het de eenheid van de opleiding en het curriculum versterkt. De hoofddocenten kunnen daardoor op inhoud en vorm meesturen, de groepsdynamiek monitoren en de rode draad voor ogen houden. De Visitatiecommissie acht deze werkwijze zeer waardevol.

2.3.4 ELO

Aanbeveling C bij de visitatie 2016 luidde:

ELO kan beter gebruikt worden (videotoetsing, structurele voorbereiding lessen door cursisten).

Er wordt meer gebruik gemaakt van de ELO, video's kunnen gemakkelijker worden ingevoegd in het nieuwe systeem dat er aan komt (een op Moodle gebaseerde variant). De opleiding overweegt ook de mogelijkheid om een competentiematrix toe te voegen aan het systeem. De docenten zijn echter beperkt in de mogelijkheid om competentie-ontwikkeling te begeleiden. De cursisten lopen geen stage door de beperking dat de opleiding geen BIG-bescherming heeft.

De Visitatiecommissie heeft inzage gehad in de ELO. De content biedt een rijkdom aan documenten, notulen van lessen door cursisten, uitstekende PowerPoints van docenten, aanvullende wetenschappelijke teksten enz.

In de Visitatie is bij deze opleiding *niet* gesproken over de digitale privacy. De Kamer Onderwijs wees de visitatiecommissie n.a.v. de conceptrapportage op het feit dat Zoom geen volledig veilig medium is door toegangsrechten van inlichtingendiensten onder Amerikaanse wetgeving. Ook aan het gebruik van Microsoft Teams kleven (technische) nadelen. Dit betreft algemene problematiek, aangezien

Zoom door beide RINO's wordt gebruikt. De Visitatiecommissie zal dit adresseren in een algemene brief aan alle opleidingen en RINO's ter afsluiting van de Visitatie.

2.4 Toetsing

De toetsing bestaat uit beoordeling door de hoofddocenten van tijdens de cursus door elk van de cursisten verzorgde referaten (2x) en presentaties van de verslagen van behandeling van eigen patiënten/cliënten (2x). De referaten in module 1 worden als oefening beschouwd, beoordeling met een cijfer start vanaf module 2. Het cursorisch deel van de opleiding wordt afgesloten met een 'take-home' examen bestaande uit open casuïstische vragen, waarvan circa 30% betrekking heeft op kennis en circa 70% op casuïstiek. De cesuur is vastgesteld op 102 van de 170 punten. Het take-home examen heeft tot doel te toetsen hoe de cursist kennis en kunde kan integreren in de diagnostiek en het behandelplan.

Het eindcijfer van de opleiding wordt berekend uit de totaalresultaten van referaten en therapieverslagen (20%) en het afsluitend examen (80%).

De Visitatiecommissie heeft zich afgevraagd of assessments, SPK's (Simulatiepatiënt contact), behandelgesprek-simulaties met acteurs e.d. niet tot de toetsing behoren. Dit is niet het geval. Het vloeit voort uit de keuze van de opleiding om de toepassing van kennis centraal te stellen. In de opleiding worden vaardigheden geoefend maar de toetsing van vaardigheden kan in de zienswijze van de hoofddocenten pas na de opleiding, in de praktijk, plaatsvinden.

Als het vaardigheidsonderwijs wordt uitgebreid in de opleiding acht de visitatiecommissie desalniettemin een vaardigheidstoets een welkome aanvulling voor de eindbeoordeling.

2.5 Onderwijsevaluatie

De Visitatiecommissie ontving twee onderwijsevaluatie enquêtes. Een algemeen overzicht van cohort 18-20 en een meer gedetailleerde enquête per docent van cohort 20-21. De respons was hoog. Deze leverden een beeld op van de gegeven lessen en de waardering van de cursisten voor diverse aspecten van de opleiding.

De Visitatiecommissie ontving ook de verslagen van de curriculumcommissie. De VC acht het zinnig en positief dat cursistenvertegenwoordigers participeren in de curriculumcommissie.

De Visitatiecommissie heeft de enquête-uitslagen en met name de individuele opmerkingen van cursisten naast de verslagen van de Curriculumcommissie gelegd. We constateerden dat de feedback van cursisten naar de opleiding herkenbaar verloopt. Kritische en positieve signalen uit enquêtes zijn ingebracht in de Curriculumcommissie.

De terugkoppeling naar de cursistengroep verloopt niet schriftelijk maar mondeling. Er is ons verzekerd dat dit zorgvuldig gebeurt, waarbij de cursistvertegenwoordigers ook een rol spelen.

De opleidingsinhoud staat regelmatig ter discussie. Daarmee kan het systeem ook kwetsbaar zijn voor schommelingen door de jaren heen. Het aanpassen van de inhoud kan ook leiden tot heen en weer beleid, waarbij de kritiek afhankelijk is van het cohort. De Visitatiecommissie heeft geconstateerd dat dit niet het geval is: de opleiding bewaakt de grote lijnen in de onderwijskundige keuzes die gemaakt zijn. Het gaat slechts om geringe aanpassingen van het onderwijs. De aanpassingen van het onderwijs geschieden op basis van de behoeftes van de cursisten en wetenschappelijke ontwikkelingen.

2.6 Corona

Vrij snel is er omgeschakeld van face-to-face opleiding naar digitale vorm. Met improviseren blijft het programma met doelstellingen intact. Echter, discussies en rollenspel met acteurs ondervinden belemmeringen door het online lesgeven.

Inhoudelijk is er niet heel veel aangepast aan de opleiding. Maar de kwaliteit is mogelijk iets aangetast in verband met minder mogelijkheid tot discussies of persoonlijk feedback.

De Visitatiecommissie heeft begrepen dat het de voorkeur heeft van de hoofddocenten dat het gehele onderwijs weer fysiek wordt. Ook fysieke theoriecolleges zijn juist van goede kwaliteit omdat de

toepassing in de praktijk geïntegreerd wordt in het onderwijsleergesprek. Daarnaast kunnen vooraf opgenomen colleges van bijvoorbeeld internationaal prominente docenten ook een toegevoegde waarde hebben.

In de curriculumcommissie is hierover ook gesproken. De betreffende groepsvertegenwoordigers waarderen de snelle omschakeling en zijn blij dat ze een aantal lessen offline hebben gehad. Bij ZOOM worden toch wat meer drempels ervaren, minder gebruik van en zicht op bodylanguage. Een gastdocent had de ervaring dat het storender is om bij break-out rooms in te breken en mee te kijken. Daar staat tegenover dat hulpverlening ook vaker online aangeboden wordt en goede resultaten heeft bij bepaalde problematiek. Mogelijk kan online onderwijs hier ook van profiteren.

3. Overwegingen, conclusies en aanbevelingen

Dit hoofdstuk biedt achtereenvolgens de evaluatie van de aanbevelingen van de vorige visitatie, de sterke kanten van de opleiding, de aanbevelingen van de visitatie 2021, de beoordeling van de kwaliteit aan de hand van inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische normen en een conclusie.

3.1 Evaluatie aanbevelingen visitatie 2016

a) Portfolio

Aanbeveling luidde: Het portfolio kan beter gebruikt worden.
De aanbeveling is uitgevoerd.

b) ELO

De ELO kan beter gebruikt worden (videotoetsing, structurele voorbereiding lessen door cursisten). Er wordt meer gebruik gemaakt van de ELO en Portfolio, video's kunnen gemakkelijker worden ingevoegd in het nieuwe systeem dat er aan komt (een op Moodle gebaseerde variant).
De opleiding overweegt ook de mogelijkheid om een competentiematrix toe te voegen aan het systeem. De opleiding acht zich echter beperkt in de mogelijkheid om competentie-ontwikkeling te begeleiden. De cursisten lopen geen stage, het is niet geregeld zoals bij de specialisatie van artsen.

De Visitatiecommissie heeft inzage gehad in de ELO. De content biedt een rijkdom aan documenten, notulen van lessen door cursisten, uitstekende PowerPoints van docenten, aanvullende wetenschappelijke teksten enz.

Toch is de opleiding van mening dat er nog veel te wensen is op ELO-gebied.
De aanbeveling is uitgevoerd, maar krijgt permanente aandacht.

c) Nog meer werken met acteurs

Aanbeveling c is uitgevoerd.

d) Zorg om stageplekken en registratieproblemen

De oud-cursisten ervaren het registratietraject bij de NVVS als een koude douche. Deze zorg wordt gedeeld maar dit is een taak voor de NVVS. Deze materie wordt uitgebreid behandeld in het rapport Van Lunsen/Steinmann 2020. Besluitvorming hierover door de NVVS is nog niet afgerond.

3.2 Sterke kanten opleiding

De huidige Visitatiecommissie ziet de volgende sterke kanten van de opleiding

a) De multidisciplinaire vormgeving van de opleiding

Dit betreft zowel de toepassing in het onderwijs als de samenstelling van de docentenstaf als de mix van cursisten. Medisch en psychologisch geschoolde docenten en cursisten dragen zorg voor een effectieve kruisbestuiving. Dit wordt zeer krachtig ingezet waarbij cursisten sterk worden uitgenodigd om zich het andere (medische c.q. psychosociale) paradigma eigen te maken en tot onderlinge verdieping en samenwerking te komen. Tevens wordt veel leerstof besproken in een multidisciplinair teamverband. Dit leidt tot een waardevolle systemische expertise.

b) Dubbeldocentschap

Er zijn altijd 2 docenten bij elke les aanwezig: 2 hoofddocenten, of 1 gastdocent & 1 hoofddocent. Het gegeven dat er altijd minimaal 1 hoofddocent in elke les aanwezig is, acht de Visitatiecommissie een sterk punt omdat het de eenheid van het curriculum versterkt, het groepsproces structureel wordt gemonitord en -zo nodig- bijgestuurd en de gastdocenten worden geholpen om hun onderwerp te kaderen binnen de grenzen van de opleiding. De hoofddocenten kunnen daardoor inhoud en vorm mee sturen en de rode draad voor ogen houden. Het draagt bij aan goede communicatie tussen cursistengroep en opleiding. De zeer betrokken hoofddocenten zijn sterk in het begrenzen en

bijsturen en bewaken van de veiligheid in de groep en verzorgen een groot deel van de opleiding zelf. De Visitatiecommissie acht deze werkwijze zeer waardevol. De opleiding heeft een goede naam. De investering in docenten lijkt zich uit te betalen in de verhoogde inschrijving (verdubbeling). De opleiding heeft een sterke marktpositie.

c) Kwaliteitssysteem

Het kwaliteitssysteem functioneert goed.

Het programma wordt gewijzigd naar aanleiding van wetenschappelijke ontwikkelingen in het veld, behoefte van de cursisten en samenstelling van de groep. Er is structureel overleg met vertegenwoordigers van de cursistengroep in de curriculumcommissie. We constateerden dat de feedback van cursisten naar de opleiding herkenbaar verloopt. Kritische en positieve signalen uit enquêtes zijn ingebracht in de Curriculumcommissie. In de ELO ontbreken deze verslagen die overigens wel gedocumenteerd worden door de opleidingsmedewerkers. De terugkoppeling naar de cursistengroep verloopt mondeling. De hoofddocenten communiceren duidelijk wat zij met de signalen doen en niet doen. Zo nemen hoofddocenten positie in bij de vraag van cursisten om leeswijzers; zij gaan daar maar ten dele in mee omdat de hoofddocenten zich richten op studiezelfstandigheid. De cursisten moeten zelfstandig hun weg weten te vinden in de literatuur. De Visitatiecommissie ondersteunt deze didactische benadering van harte.

d) De opleiding is toepassingsgericht

Er wordt vaak casuïstiek besproken in de les. Ook in het open boek tentamen komt dit sterk terug.

e) Onderwijsmateriaal

De ELO laat een rijkdom aan actueel, diepgaand en overzichtelijk onderwijsmateriaal zien. Het getuigt van hoge kwaliteit van de lessen door docenten van statuur. Dit wordt ook bewaakt middels onderwijsevaluatie en bijstelling.

3.3 Aanbevelingen visitatie 2021

a) Vaardigheidstraining

De visitatiecommissie deelt het beeld dat de cursisten gaven dat de vaardigheidstraining uitgebreid kan worden.

Hierin ziet de Visitatiecommissie ruimte voor verbetering:

- cursisten uitnodigen om te oefenen, ook met de rol van patiënt/partner;
- cursisten van te voren leerdoelen laten formuleren waarop gereflecteerd wordt;
- cursisten reflectieverslagen laten schrijven waarin leerdoelen worden bijgesteld;
- cursisten onderling video's laten bespreken van eigen werk, waarbij fragmenten in de groep kunnen worden besproken/ geoefend.

De Visitatiecommissie wijst er op, dat uit onderzoek blijkt dat vaardigheidsonderwijs bijzonder effectief is. Zo kun je al van één anamnesetraining grote effecten zien. Seksuele anamnese dient al in de wieg van de opleiding geoefend te worden. De opleiding bevestigt dit belang. In module 2 zijn hierover aparte lessen en seksuele anamnese komt gedurende de gehele opleiding aan de orde, ook in oefeningen en casuïstiek.

De opleiding bevestigt dat dit gedurende de hele opleiding geoefend wordt.

De Visitatiecommissie nodigt de opleiding uit de mogelijkheden te verkennen voor verbetering van de attitudevorming en vaardigheidstraining en biedt daarbij ook desgewenst hulp en advies aan. De hoofddocenten geven aan graag gebruik te maken van het aanbod te ondersteunen bij meer aandacht voor attitudevorming en vaardigheidstraining.

Het visitatiegesprek riep de vraag op of de opleiding methoden kent op het gebied van preventie en voorlichting ten behoeve van attitudevorming, zodat je cursisten bijvoorbeeld versterkt bij het onderzoeken van mogelijke tegenoverdracht.

Wij adviseren de opleiding een nieuwe balans te onderzoeken tussen theorie/praktijk, vaardigheden en attitude.

b) Attitudevorming

De opdracht seksuele autobiografie (eigen seksuele ontwikkeling) wordt zeer gewaardeerd door de Visitatiecommissie. De cursisten in het panel herkenden niet dat attitudevorming een grote rol speelt in de opleiding. Zij zijn van mening dat er juist meer over de eigen beleving bij seksualiteit **in de rol van professional** gepraat had moeten worden. De veiligheid wordt al goed bewaakt, volgens cursisten te streng. Hier ziet de Visitatiecommissie mogelijkheden om vaardigheidstraining en attitudevorming verder in de verf te zetten m.b.v. methodieken.

c) Competentiegericht leren

Competentiegericht leren kan meer gestuurd worden. Cursisten willen graag meer de samenhang zien van de opleiding en regelmatig hun voortgang op de competenties monitoren en evalueren. De opleiding doet dit niet structureel. De Visitatiecommissie nodigt de opleiding uit stil te staan bij de vraag of dit een waardevolle aanvulling zou kunnen zijn. Zelf zag de opleiding in de zelfevaluatie mogelijkheden in de nieuwe ELO, mede ook voor 360 graden feedback en door de ontwikkeling in competenties per cursist te monitoren d.m.v. een matrix met de competenties. Niet alle monitoring van competenties vraagt tijd van docenten, veel kan ook gedaan worden door cursisten onderling met ELO-instrumenten.

d) LHBTIQ+ inclusieve opleiding

De Visitatiecommissie adviseert de lessen en het lesmateriaal (casuïstiek, rollenspelen e.d.) door te lichten op heteronormativiteit, cisgendernormativiteit en inclusiviteit t.a.v. andere relatievormen en seksuele voorkeuren en bij te stellen tot een LHBTIQ+ inclusieve opleiding.

e) Integratie praktijk en theorie

De Visitatiecommissie adviseert de NVVS en de opleiding voortvarend de integratie van de opleiding en het registratietraject ter hand te nemen.

3.4 Conclusie

De Visitatiecommissie heeft zonder meer een positief beeld van de opleiding.

De opleiding verwerft hiermee NVVS-accreditatie tot en met juni 2026.

Certificaat wordt aangemaakt door NVVS en verzonden aan de opleiding.

Bronnen

CESSO (2011). *Rapport CESSO Competentieprofielen. Eindtermen Opleiding tot Seksuoloog NVVS en Consulent Seksuele gezondheid NVVS*. Geraadpleegd van https://www.nvvs.info/images/Rapport_CESSO_en_Competentieprofiel_NVVS_Consulent_Seksuele_Gezondheid.pdf op 18-05-21.

Lunsen, R. van & Steinmann, R. (2020). *De Opleiding tot Seksuoloog NVVS. Onderzoek naar mogelijke integratie in de opleidingen Seksuologie van de voor registratie als Seksuoloog NVVS noodzakelijke werkervaring en naar optimalisering van de toetsing van te verwerven competenties zoals omschreven in het CESSO-rapport*. NVVS: interne publicatie.

Spigt, M., Demmenie, I. en Sleebe, A. (2016). *Serius licht. Visitatierapport NVVS*. NVVS: interne publicatie.

Bijlage 1: planning

Actie	AS: Opleiding Seksuologie Contactpersoon: Cobi Reisman
NVVS KO kondigt visitatie aan	woensdag 18 maart 2020
NVVS legt samenst.VC en begroting voor aan RINO-bestuur	woensdag 18 maart 2020
RINO-besturen besluiten over voordracht en begroting	maandag 1 maart 2021
VC stuurt voorstel planning en procedure aan opleidingen	vrijdag 5 maart 2021
VC stuurt vragenlijsten	maandag 8 maart 2021
VC overlegt met opleiding over datum visitatiedag	woensdag 10 maart 2021
Opleiding levert beantwoorde vragenlijsten in	maandag 12 april 2021
VC stelt eventueel nadere vragen	maandag 26 april 2021
Opleiding levert def. beantwoording vragenlijst + namenlijst	maandag 3 mei 2021
Opleiding levert zelfevaluatie rapport (Verbeterplan) in	maandag 3 mei 2021
VC bereidt visitatiegesprek voor (10.00-14.00u)	28/05/2021 intern 1
VC levert lijst gespreksonderwerpen visitatiegesprek	woensdag 2 juni 2021
Visitatiegesprek	ma 7/06/2021 9-16u
VC: bespreking conceptrapport	vr 11/06/2021 tijdens intern 2
VC levert concept visitatierapport	maandag 14 juni 2021
Opleiding levert reactie op concept visitatierapport	maandag 5 juli 2021
RM+MH bespreking reactie opleiding	dinsdag 6 juli 2021
VC levert visitatierapport aan Kamer Onderwijs NWS	woensdag 7 juli 2021
KO Reactie + bespreking RM+MH reactie KO	maandag 12 juli 2021
VC levert visitatierapport aan bestuur NVVS	dinsdag 13 juli 2021
Bestuur levert reactie aan VC	maandag 19 juli 2021
VC Bespreking reactie bestuur, vaststelling rapport	dinsdag 20 juli 2021

Bijlage 2: reactie opleiding op conceptrapport

Geachte visitatiecommissie, beste Reinhilde, Marieke en Mathieu,

Om te beginnen willen we u bedanken voor het rapport en de algehele positieve toon en beoordeling over onze opleiding.

Graag maken we nog een paar kleine opmerkingen (ik geef telkens de betreffende paragraaf aan)

Tijdens het gesprek hebben we uitgebreid stilgestaan bij het verschil tussen hoofddocenten en hoofdopleiders. Ons valt op dat in het rapport deze twee door elkaar heen gebruikt worden. We stellen voor overal waar Cobi Reisman en/of Hester Pastoor bedoeld wordt, er gesproken wordt over hoofddocent(en).

2.1

- o Eerste regel: de opleiding is een postBIG opleiding, niet een postacademische opleiding.
- o Vierde regel: orthopedagoog moet zijn orthopedagoog Generalist. Want dan BIG niveau
- o Derde tekstblok: bij het cohort 14-16 staat dat twee mensen zijn uitgevallen. Dat klopt niet. Het is echter zo dat een van de cursisten is overleden tijdens de opleiding en de andere om persoonlijke redenen heeft moeten stoppen met de opleiding.
- o Er wordt gesteld dat onze opleiding sinds jaar en dag een sterke economische positie heeft. We begrijpen niet wat daarmee bedoeld wordt. Graag zien we het vervangen door Voor de opleiding bestaat sinds jaar en dag grote belangstelling.

2.2

- o Punt c: (na supervisie) moet zijn (inclusief supervisie)
- o Punt e: laatste woorden: toevoegen: van het cursorisch deel (van de opleiding).
- o Vijfde blok: laatste woorden: toevoegen: erkende (systeem)therapie (opleiding te doen)
- o Zesde tekstblok: Zeker is het gewenst dat er goede informatie wordt gegeven over het registratie traject. Wij geven dan ook al bij de informatiebijeenkomst, bij de start van de opleiding en regelmatig gedurende de opleiding informatie over het traject en het belang van relevante werkuren en supervisie hierbij.

2.3

- o Laatste lange tekstblok, eind tweede alinea: In het leerplan komt in module 6 is een bijeenkomst over genderidentiteit en een bijeenkomst over DSD. In module 9 is een bijeenkomst over identiteit en oriëntatie.
- o Eind derde alinea: graag voegen we toe dat “transgenderpersonen en mensen die een ‘niet standaard’ relatievorm hebben” niet zozeer in ons docentencorps vertegenwoordigd zijn, maar wel altijd ruim vertegenwoordigt in de cursistengroep. Op die manier is er veel “informatie uit eerste hand en ervaringsdeskundigheid” altijd beschikbaar. Deze wordt ook ingebracht.
- o Vierde alinea: we nemen het advies ter harte, maar we herkennen ons niet in conventioneel.

2.5

- We nemen de tekst in het blok graag over, met de toevoeging dat orthopedagogen vervangen moet worden door orthopedagogen generalist.

2.9

- Eerste tekstblok: Het take-home tentamen bestaat uit open casuïstische vragen. Het take-home examen heeft tot doel te toetsen hoe de cursist kennis en kunde kan integreren in de diagnostiek en het behandelplan.
- Tweede tekstblok: graag voegen we toe dat in de opleiding vaardigheden geoefend worden, maar de toetsing van vaardigheden kan o.i. pas na de opleiding, in de praktijk, plaatsvinden.
- Derde tekstblok: mbt pagiaat-scanner: dit lijkt ons niet zo relevant voor ons examen; gezien de aard van het examen (zie hierboven) is ieder examen uniek, vanwege de integratie tussen kennis en kunde op de casuïstiek.

2.10

- Laatste zin: de aanpassingen van het onderwijs geschieden op basis van de behoeftes van de cursisten en wetenschappelijke ontwikkelingen.

3.3 a

- Tweede en derde alinea: de persoonlijke leerdoelen van de cursisten worden gedurende de opleiding aangescherpt op basis van reflectie en persoonlijke feedback van de hoofddocenten. Dit is een niet-openbaar deel van de ELO. Vandaar dat de commissie dit niet heeft kunnen bekijken.
- Vierde alinea: de Seksuele anamnese is inderdaad heel belangrijk! In module 2 zijn aparte lessen hierover en seksuele anamnese komt gedurende de gehele opleiding aan de orde, ook in oefeningen en casuïstiek.
- Vijfde alinea: we maken graag gebruik van het aanbod te ondersteunen bij meer aandacht voor attitudevorming en vaardigheidstraining.

Tot slot bedanken we u nogmaals voor het begeleiden van het visitatietraject, voor de adviezen en voor de toekenning van de NVVS accreditatie.

Met vriendelijke groet,

Cobi Reisman

Hester Pastoor

Lies Ruiter

